

Vergaderjaar 2015–2016

34 485 VIII

Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII) voor het jaar 2016 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota)

Nr. 2

MEMORIE VAN TOELICHTING

A. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET WETSVORSTEL

Wetsartikel 1

De begrotingsstaten die onderdeel zijn van de Rijksbegroting, worden op grond van artikel 1, derde lid, van de Comptabiliteitswet 2001 elk afzonderlijk bij de wet vastgesteld en derhalve ook gewijzigd. Het onderhavige wetsvoorstel strekt ertoe om voor het jaar 2016 wijzigingen aan te brengen in de departementale begrotingsstaat van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap;

De in de begrotingsstaat opgenomen begrotingsartikelen worden in onderdeel B van deze memorie van toelichting toegelicht (de zgn. begrotingstoelichting).

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
M. Bussemaker

B. BEGROTINGSTOELICHTING

1.	Leeswijzer	2
2.	Het beleid	2
2.1.	Overzicht belangrijkste uitgaven- en ontvangsten	2
2.2.	Beleidsartikelen	5
2.3.	Niet-beleidsartikelen	29

1. Leeswijzer

In deze 1^e suppletoire begroting van OCW zijn de effecten van besluiten van het Kabinet over de Voorjaarsnota verwerkt. Deze suppletoire wet moet dan ook in samenhang worden gezien met de Voorjaarsnota. Als gevolg hiervan wordt in de OCW-begroting 2016 een uitgavenpeil van € 38,4 miljard geraamd.

Dit onderdeel van de memorie van toelichting bestaat uit een algemeen deel en een artikelsgewijs deel. Het algemeen deel bevat een overzicht van de belangrijkste suppletoire mutaties op de OCW-begroting (paragraaf 2.1). Vervolgens wordt per beleidsartikel een overzicht van de wijzigingen gegeven, inclusief toelichting (paragraaf 2.2). Daarbij worden mutaties groter of gelijk aan onderstaande staffel toegelicht:

Omvang begrotingsartikel (stand ontwerp-begroting) in € miljoen	Beleidsmatige mutaties (ondergrens in € miljoen)	Technische mutaties (ondergrens in € miljoen)
< 50	1	2
=> 50 en < 200	2	4
=> 200 < 1.000	5	10
=> 1.000	10	20

2. Het beleid

2.1 Overzicht belangrijkste suppletoire mutaties

In onderstaande tabel worden de belangrijkste suppletoire mutaties met de budgettaire effecten voor 2016 weergegeven:

Tabel 1 Belangrijkste suppletoire mutaties 2016 (x € 1 miljoen)

	Artikelnr.	Uitgaven	Ontvangsten	
Vastgestelde begroting 2016		36.863,4	1.337,2	
Belangrijkste suppletoire mutaties:				
1	Leerlingen- en studentenontwikkeling	diverse	69,9	0,0
2	Bijstelling autonome raming studiefinanciering	11, 12, 13	-8,6	-8,8
3	Instroom asielzoekers	1,3	62,0	-
4	Overige uitvoeringsproblematiek	diverse	50,7	-
5	Dekking uitvoeringsproblematiek	91	-130,4	-
6	Lumpsum- en subsidietaakstelling	diverse	-46,8	5,6
7	Eindejaarsmarge 2015/2016	diverse	325,9	-
8	Kasschuiven	diverse	111,7	-
9	Loon- en prijsbijstelling	91	813,5	-
10	Niet kaderrelevante mutaties	11,12	276,5	14,7
11	Rente studiefinanciering	11	-	-60,6
12	Overige mutaties	diverse	-7,0	24,3
Stand 1e suppletoire begroting 2016		38.380,8	1.312,3	

Bovenstaande uitgaven- en ontvangstenmutaties hebben een meerjarige doorwerking.

Toelichting:

1.

Uit de referentieraming 2016 blijkt dat het aantal leerlingen en studenten per saldo hoger is dan de in de OCW-begroting 2016 verwerkte referentieraming 2015. Voor het primair en voortgezet onderwijs wordt dit onder meer veroorzaakt door de hogere instroom van asielzoekers en voor het wetenschappelijk onderwijs door meer internationale studenten. De nieuwe raming van het aantal hbo-studenten ligt daarentegen lager. Dit komt door een daling van de instroom in de voltijd-hbo bachelor. Zie ook de kamerbrief (februari 2016) over de instroom in het hoger onderwijs.

Onderstaande tabel geeft het budgettaire effect per sector weer:

Tabel 2 Leerlingen- en studentenontwikkeling (x € 1 miljoen)

Artikelnr.	Omschrijving	2016
1	Primair onderwijs	15,8
3	Voortgezet onderwijs	44,8
4	Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie	0,0
6	Hoger beroepsonderwijs	- 45,5
7	Wetenschappelijk onderwijs	57,4
11,12,13	Studiefinanciering, WTOS en les gelden	- 2,6
Totaal leerlingen- en studentenontwikkeling		69,9

2.

De raming voor studiefinanciering laat voor 2016 lagere kaderrelevante uitgaven en ontvangsten zien ten opzichte van de in de OCW-begroting 2016 verwerkte raming uit het voorjaar 2015. Dit is het gevolg van de verwerking van nieuwe uitvoeringsgegevens van DUO. Per saldo is er voor de jaren 2016 tot en met 2018 sprake van een meevaller bij de uitgaven, maar vanaf 2019 slaat dit om naar een tegenvaller. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de gewijzigde verwerking van de OV-studentenkaart voor minderjarige bolstudenten. Zij krijgen per 1 januari 2017 een OV-reisvoorziening. Voor deze reisvoorziening geldt voor de meeste studenten de prestatiebeursystematiek waardoor de relevante uitgaven over het algemeen pas plaatsvinden als de student is afgestudeerd.

3.

De instroom van asielzoekers is de afgelopen periode sterk gestegen. Dit heeft niet alleen effect op de leerlingenraming, maar ook op de aanvullende bekostigingsregelingen in het primair en voortgezet onderwijs.

4.

Dit betreft de financiering voor het programma vernieuwing studiefinanciering (PVS) (€ 14,2 miljoen in 2016) en de bijdrage die OCW moet leveren aan de begroting van V&J (€ 8,2 miljoen voor de jaren 2016 tot en met 2018). Daarnaast zijn er naar aanleiding van de instroom van asielzoekers ook afspraken met de VNG gemaakt over aanvullende maatregelen. De bijdrage van OCW bedraagt respectievelijk € 17,3 miljoen (Bestuursakkoord verhoogde asielinstroom 2015) en € 11,0 miljoen (Uitwerkingsakkoord verhoogde asielinstroom 2016) voor de jaren 2016 en 2017.

5.

De uitvoeringsproblematiek voor 2016 wordt gedekt door inzet van een deel van de eindejaarsmarge (€ 117,9 miljoen) en door het niet uitdelen van de loon- en prijsbijstelling over de instrumenten subsidies en opdrachten (totaal € 12,5 miljoen).

6.

Het restant van de uitvoeringsproblematiek voor 2016 wordt gedekt met een lumpsum- en subsidietaakstelling. Dit is verdeeld over de sectoren naar rato van begrotingsomvang:

Tabel 3 Lumpsum- en subsidietaakstelling (x € 1 miljoen)

	2016
Primair onderwijs	- 16,5
Voortgezet onderwijs	- 12,6
Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie	- 6,7
Hoger beroepsonderwijs	- 4,7
Wetenschappelijk onderwijs	- 6,9
Cultuur	- 1,2
Media	- 1,7
Onderzoek en wetenschapsbeleid	- 1,6
Overig	- 0,5
Totaal	- 52,3

7.

In 2015 zijn diverse budgetten niet volledig tot besteding gekomen. De eindejaarsmarge bedraagt € 325,9 miljoen en dit wordt toegevoegd aan de OCW-begroting. Voor een deel betreft dit overlopende verplichtingen die niet in 2015 tot betaling zijn gekomen, maar pas in 2016 (totaal € 128,1 miljoen). Zie artikel 91 Nominaal en onvoorzien voor een nadere toelichting op de inzet van de eindejaarsmarge.

8.

Deze post is het saldo van diverse kasschuiven op de OCW-begroting. Zo wordt een deel van verplichtingen aan vervoersbedrijven voor de OV-studentenkaart voor 2017 vooruitbetaald in 2016 (€ 191,1 miljoen). Daarnaast worden er middelen uit 2016 doorgeschoven naar de jaren 2017 tot en met 2020 omdat de uitgaven in andere jaren zullen plaatsvinden dan eerder was geraamd. Dit betreft voornamelijk kasschuiven voor Digitale Taken Rijksarchieven van het Nationaal Archief (- € 43,6 miljoen), flexibel hoger onderwijs voor volwassenen (- € 17,2 miljoen) en voor de onderwijshuisvesting op Caribisch Nederland (- € 11,8 miljoen).

9.

Dit betreft de toevoeging aan de OCW-begroting van: de loonbijstelling tranche 2016 (€ 488,6 miljoen), de meerjarige doorwerking van de loonruimte-overeenkomst publieke sector 2015-2016 (€ 232,2 miljoen), een eenmalige extra loonbijstelling in 2016 voor het werkgeversdeel van de herstelopslag voor pensioenpremies in 2016 (€ 36,4 miljoen) en de prijsbijstelling tranche 2016 (€ 56,4 miljoen).

10.

De raming voor studiefinanciering laat hogere niet-kaderrelevante uitgaven en ontvangsten zien ten opzichte van de in de OCW-begroting 2016 verwerkte raming van het voorjaar 2015. Dit is het gevolg van de verwerking van nieuwe uitvoeringsgegevens van DUO. De hogere uitgaven komen vooral doordat meer studenten zijn gaan lenen. De

hogere ontvangsten worden voornamelijk verwacht door extra inzet van DUO op de invordering van schulden.

11.

De raming voor studiefinanciering laat lagere renteontvangsten zien ten opzichte van de in de OCW-begroting 2016 verwerkte raming uit het voorjaar 2015. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de neerwaarts bijgestelde rentevoet. Conform de begrotingsregels worden mutaties in de renteontvangsten generaal verwerkt.

12.

De overige mutaties betreffen overboekingen van en naar andere departementen en desalderingen van uitgaven en ontvangsten.

2.2. Beleidsartikelen

Artikel 1. Primair onderwijs

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, Beleidsartikel 1 (Eerste suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Ontwerp- begroting 2016	Mutaties via NvW, ISB, motie en amende- menten	Vastge- stelde begroting 2016	Mutaties 1e supple- toire begroting 2016	Stand 1e supple- toire begroting 2016	Mutatie 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020
Verplichtingen	9.957.395	0	9.957.395	26.436	9.983.831	45.798	35.124	18.250	- 7.065
Waarvan garantieverplichtingen									
Uitgaven	9.957.395	0	9.957.395	26.436	9.983.831	45.798	35.124	18.250	- 7.065
Waarvan juridisch verplicht	99,4%				%				
Bekostiging	9.413.102	0	9.413.102	26.993	9.440.095	49.701	38.695	21.824	- 3.491
• Hoofdbekostiging	9.261.007	0	9.261.007	26.993	9.288.000	49.701	38.695	21.824	- 3.491
– Bekostiging Primair Onderwijs	9.248.334		9.248.334	26.816	9.275.150	49.701	38.695	21.824	- 3.491
– Bekostiging Caribisch Nederland	12.673		12.673	177	12.850	0	0	0	0
• Prestatiebox	151.000	0	151.000	0	151.000	0	0	0	0
• Aanvullende bekostiging	1.095	0	1.095	0	1.095	0	0	0	0
– Conciërgeregeling	0		0	0	0	0	0	0	0
– Overig	1.095		1.095	0	1.095	0	0	0	0
Subsidies	119.427	0	119.427	4.804	124.231	4.341	4.393	4.390	4.390
– Regeling Onderwijsvoorziening jonggehandicapten	23.862		23.862	0	23.862	0	0	0	0
– Nederlands onderwijs buitenland	13.400		13.400	0	13.400	0	0	0	0
– Herstart en Op de Rails	0		0	0	0	0	0	0	0
– Basis voor Presteren (School aan Zet en Bèta Techniek)	7.080		7.080	1.804	8.884	0	0	0	0
– Humanistisch vormend en godsdienstonderwijs	10.000		10.000	0	10.000	0	0	0	0
– Overig	65.085		65.085	3.000	68.085	4.341	4.393	4.390	4.390
Opdrachten	11.413		11.413	- 1.498	9.915	- 280	0	0	0
Bijdrage aan agentschappen	25.082	0	25.082	0	25.082	0	0	0	0
– Dienst Uitvoering Onderwijs	25.082		25.082	0	25.082	0	0	0	0
Bijdrage aan ZBO's/RWT's	15.698	0	15.698	7.036	22.734	- 7.964	- 7.964	- 7.964	- 7.964
– Stichting Vervangingsfonds en Participatiefonds	5.371		5.371	15.000	20.371	0	0	0	0
– Stichting Vervangingsfonds en Bedrijfsgezondheid	7.964		7.964	- 7.964	0	- 7.964	- 7.964	- 7.964	- 7.964

	Ontwerp- begroting 2016	Mutaties via NvW, ISB, motie en amende- menten	Vastge- stelde begroting 2016	Mutaties 1e supple- toire begroting 2016	Stand 1e supple- toire begroting 2016	Mutatie 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020
- UWW	2.363		2.363	0	2.363	0	0	0	0
Bijdrage aan medeoverheden	361.750	0	361.750	0	361.750	0	0	0	0
- Gemeentelijk onderwijsach- terstandenbeleid	261.750		261.750	0	261.750	0	0	0	0
- Convenant G37	95.000		95.000	0	95.000	0	0	0	0
- Ondersteuning niet G37	5.000		5.000	0	5.000	0	0	0	0
Bijdrage aan sociale fondsen	10.923	0	10.923	- 10.899	24	0	0	0	0
- Brede Scholen	10.923		10.923	- 10.899	24	0	0	0	0
Ontvangsten	1.661	0	1.661	15.000	16.661	0	0	0	0

In de kolom «Mutaties 1^e suppletoire begroting 2016» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand vastgestelde begroting 2016» weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties:

Verplichtingen

De verplichtingen worden met € 26,4 miljoen verhoogd.

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Bekostiging

Het budget voor bekostiging wordt per saldo met € 27,0 miljoen verhoogd. De verhoging is met name het gevolg van de volgende mutaties:

- Het budgettaire effect van de leerlingenraming (€ 15,8 miljoen). Deze mutatie is nader toegelicht in het algemene deel.
- Meerkosten voor asielzoekerskinderen en eerste opvang van vreemdelingen (€ 11,0 miljoen). De oorzaak is een groter beroep op de regeling eerste opvang vreemdelingen en de introductie van maatwerkbekostiging.
- Een overboeking van Bijdrage aan ZBO's/RWT's naar bekostiging. Met ingang van 1 januari 2016 zijn de middelen voor de bedrijfsgezondheid toegevoegd aan de materiële bekostiging (€ 8,0 miljoen).
- Een overboeking van artikel 14 naar artikel 1 (€ 7,5 miljoen) ten behoeve van cultuureducatie voor het schooljaar 2016-2017.
- Toevoeging uit de eindejaarsmarge voor de overlopende verplichting voor de bekostiging van speciaal onderwijs (€ 2,3 miljoen).
- Een verlaging van de bekostiging van € 16,5 miljoen. Deze mutatie is nader toegelicht in het algemene deel.

Bijdragen aan sociale fondsen

Het budget voor de bijdrage aan sociale fondsen wordt overgeboekt naar BZK ten behoeve van het Gemeentefonds (GF). Dit betreft € 10,9 miljoen voor «impuls brede scholen» en «Sport en cultuur» (combinatiefuncties).

Ontvangsten

Het ontvangstenbudget wordt met € 15,0 miljoen verhoogd. Dit betreft de terugvorderingen bij scholen als gevolg van onterechte declaraties van wachtgeldkosten aan het Participatiefonds (PF).

Artikel 3. Voortgezet onderwijs

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, Beleidsartikel 3 (Eerste suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Ontwerp- begroting 2016	Mutaties via NvW, ISB, motie en amende- menten	Vastge- stelde begroting 2016	Mutaties 1e supple- toire begroting 2016	Stand 1e supple- toire begroting 2016	Mutatie 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020
Verplichtingen	7.579.547		7.579.547	246.037	7.825.584	121.463	117.271	125.981	142.075
Waarvan garantieverplichtin- gen				3.324	3.324				
Uitgaven	7.574.452	0	7.574.452	130.864	7.705.316	125.752	109.047	117.270	125.981
Waarvan juridisch verplicht	99,9%				%				
Bekostiging	7.445.589	0	7.445.589	97.675	7.543.264	111.849	107.560	115.784	124.495
• Hoofdbekostiging	7.084.338	0	7.084.338	46.675	7.131.013	56.849	82.560	105.284	119.495
– Bekostiging voortgezet onderwijs lumpsum	6.473.351		6.473.351	45.732	6.519.083	56.906	82.617	105.341	119.552
– Bekostiging lichte ondersteuning	598.566		598.566		598.566				
– Bekostiging Caribisch Nederland	12.421		12.421	943	13.364	– 57	– 57	– 57	– 57
• Prestatiebox	201.295	0	201.295	0	201.295	5.000	5.000	5.000	5.000
– Regeling prestatiebox voortgezet onderwijs	201.295		201.295		201.295	5.000	5.000	5.000	5.000
• Aanvullende bekostiging	159.956	0	159.956	51.000	210.956	50.000	20.000	5.500	0
– Regeling IGVO (Internationaal Georiënteerd Voortgezet Onderwijs)	3.200		3.200		3.200				
– Regeling leerplusar- rangement, nieuwwo- koms en eerste opvang vreemdelingen	78.020		78.020	51.000	129.020	50.000	20.000	5.500	
– Regeling bekostiging kenniscentra voor leerwerktrajecten vmbo	250		250		250				
– Regeling functiemix VO Randstadregio's	61.386		61.386		61.386				
– Convenanten met RMC-regio's	17.100		17.100		17.100				
Subsidies	54.590	0	54.590	4.644	59.234	1.723	312	311	311
– Stichting Kennisnet (basissubsidie) PO, VO, BE	12.000		12.000		12.000				
– ICT-projecten	0		0		0				
– Beter presteren (Scholen aan Zet en Platform Beta en Techniek)	3.000		3.000	– 1.804	1.196				
– Onderwijs Bewijs	474		474		474				
– Regionale verwijzings- commissies VO	0		0		0				
– Pilots zomerscholen	9.000		9.000		9.000				
– Overige projecten	30.116		30.116	6.448	36.564	1.723	312	311	311
Oprachten	1.788	0	1.788	106	1.894	– 20	– 25	– 25	– 25
– In- en uitbesteding	1.788		1.788	106	1.894	– 20	– 25	– 25	– 25

	Ontwerp- begroting 2016	Mutaties via NvW, ISB, motie en amende- menten	Vastge- stelde begroting 2016	Mutaties 1e supple- toire begroting 2016	Stand 1e supple- toire begroting 2016	Mutatie 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020
Bijdragen aan agentschappen	27.241	0	27.241	2.423	29.664	1.200	1.200	1.200	1.200
– Dienst Uitvoering Onderwijs	27.241		27.241	2.423	29.664	1.200	1.200	1.200	1.200
Bijdragen aan ZBO's/RWT's	45.006	0	45.006	15.016	60.022	0	0	0	0
– ZBO: College voor Examens	5.084		5.084	4.050	9.134				
– SLOA: onderwijs ondersteunende instellingen PO/VO/ MBO (incl. examens)	39.922		39.922	10.966	50.888				
Bijdragen aan medeoverhe- den	0	0	0	11.000	11.000	11.000	0	0	0
– Onderwijshuisvesting gemeenten?	0		0	11.000	11.000	11.000			
Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	238	0	238	0	238	0	0	0	0
– GRAZ (ECML) en PISA	238		238		238				
Ontvangsten	4.661	0	4.661	5.552	10.213	0	0	0	0

In de kolom «Mutaties 1^e suppletoire begroting 2016» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand vastgestelde begroting 2016» weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties:

Verplichtingen

De verplichtingen worden met € 246,0 miljoen verhoogd. Het verschil tussen de verplichtingen- en uitgavenmutaties (€ 115,2 miljoen) wordt veroorzaakt door:

- Garantieverplichtingen aan onderwijsinstellingen die in 2016 zijn aangegaan en waar OCW garant voor staat.
- Bijstelling van de verplichtingenraming doordat een deel van de uitgavenmutaties voor 2017 reeds in 2016 wordt verplicht.

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Bekostiging

- Het budget voor de bekostiging voortgezet onderwijs lumpsum wordt per saldo met € 45,7 miljoen verhoogd. De verhoging is het gevolg van de volgende mutaties:
  - De realisatie van het aantal leerlingen is hoger dan de raming (+ € 44,8 miljoen).
  - Overig (+ € 0,9 miljoen)
- Het budget voor de regeling leerplusarrangement, nieuwkomers en eerste opvang vreemdelingen wordt per saldo met € 51,0 miljoen verhoogd. De verhoging is het gevolg van de hogere instroom van asielzoekers en vreemdelingen.

Subsidies

- Het budget voor subsidies wordt per saldo met € 4,6 miljoen verhoogd. De verhoging is met name het gevolg van de volgende mutaties:
  - Een overboeking van beleidsterrein 1 primair onderwijs van € 3,1 miljoen voor de Leerlabs in het traject Onderwijs 2032.
  - Het saldo van diverse overboekingen van en naar andere beleidsterreinen (€ 1,5 miljoen).

Bijdragen aan ZBO's/RWT's

- Het budget voor het College voor Toetsen en Examens wordt per saldo met € 4,1 miljoen verhoogd. Deze verhoging is het gevolg een overboeking van beleidsterrein 4 beroepsonderwijs en volwasseneneducatie inzake de bijdrage voor de rekentoets.
- Het budget voor de SLOA-instellingen is met € 11,0 miljoen verhoogd. Deze verhoging is met name het gevolg van de volgende mutaties:
  - Overboeking van beleidsterrein 1 primair onderwijs van € 4,5 miljoen inzake de bijdrage aan het CITO en het SLO voor voornamelijk de (adaptieve) eindtoets (€ 3,7 miljoen) en diverse projecten.
  - Overboeking van beleidsterrein 4 beroepsonderwijs en volwasseneneducatie van € 6,5 miljoen inzake hun bijdrage aan het CITO.

Bijdragen aan medeoverheden

- Het budget voor onderwijshuisvesting gemeenten wordt per saldo met € 11,0 miljoen verhoogd. Deze verhoging is het gevolg van de bijdrage van OCW aan het uitwerkingsakkoord van de VNG 2016 inzake onderwijshuisvesting van asielzoekers.

Ontvangsten

De ontvangsten worden met € 5,6 miljoen verhoogd. Deze verhoging houdt verband met de te verwachten extra ontvangsten als gevolg van afrekening van subsidies en opdrachten.

Artikel 4. Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, Beleidsartikel 4 (Eerste suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Ontwerp- begroting 2016	Mutaties via NvW, ISB, motie en amende- menten	Vastge- stelde begroting 2016	Mutaties 1e supple- toire begroting 2016	Stand 1e supple- toire begroting 2016	Mutatie 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020
Verplichtingen	4.026.058		4.026.058	- 5.023	4.021.035	- 13.006	9.925	22.529	27.521
Waarvan garantieverplichtingen				4.840	4.840				
Uitgaven	4.064.713	0	4.064.713	- 14.969	4.049.744	3.448	- 8.203	11.707	21.106
Waarvan juridisch verplicht	99,7%				99,9%				
Bekostiging							- 11.598		
• Hoofdbekostiging	3.618.097	0	3.618.097	3.908	3.622.005	- 3.579		8.380	21.702
- Bekostiging roc's/overige regelingen	3.173.954	0	3.173.954	4.166	3.178.120	5.021	- 11.098	7.380	19.502
- Bekostiging kbb's	3.107.548		3.107.548	4.170	3.111.718	5.021	- 11.098	7.380	19.502
	0		0	0	0	0	0	0	0

	Ontwerp- begroting 2016	Mutaties via NvW, ISB, motie en amende- menten	Vastge- stelde begroting 2016	Mutaties 1e supple- toire begroting 2016	Stand 1e supple- toire begroting 2016	Mutatie 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020
- Bekostiging Caribisch Nederland	6.872		6.872	- 4	6.868	0	0	0	0
- Bekostiging vavo	59.534		59.534	0	59.534	0	0	0	0
• Kwaliteitsafspraken	319.900	0	319.900	0	319.900	- 8.000	0	0	0
- Investeringsbudget	184.000		184.000	0	184.000	- 8.000	0	0	0
- Resultaatsafhankelijk budget	135.900		135.900	0	135.900	0	0	0	0
• Aanvullende bekostiging	124.243	0	124.243	- 258	123.985	- 600	- 500	1.000	2.200
- Schoolmaatschappelijk werk in het mbo	15.000		15.000	0	15.000	0	0	0	0
- Regionaal Investerings- fonds	18.410		18.410	- 258	18.152	- 600	- 500	1.000	2.200
- Salarismix Randstadre- gio's	41.283		41.283	0	41.283	0	0	0	0
- Plusvoorzieningen overbelaste jongeren	30.400		30.400	0	30.400	0	0	0	0
- Programmagelden regio's	19.150		19.150	0	19.150	0	0	0	0
- Convenanten met RMC-regio's	0		0	0	0	0	0	0	0
- Taal en Rekenen	0		0	0	0	0	0	0	0
- Leerlinggebonden financiering (LGF)	0		0	0	0	0	0	0	0
- School-ex 2.0	0		0	0	0	0	0	0	0
- Aanvullende vergoeding experimenten vmbo-mbo 2	0		0	0	0	0	0	0	0
Subsidies	252.140	0	252.140	- 5.931	246.209	- 3	595	- 473	- 1.496
- Subsidieregeling praktijkleren	206.500		206.500	- 10.000	196.500	- 10.000	- 10.000	- 10.000	- 10.000
- Actieplan Laaggeletterdheid/Tel mee met taal	11.300		11.300	- 550	10.750	0	550	0	0
- Pilots laaggeletterdheid	0		0	0	0	0	0	0	0
- Loopbaanorientatie	1.300		1.300	0	1.300	500	0	0	0
- ROC Leiden	20.000		20.000	0	20.000	0	0	0	0
- Sectorplan mbo-hbo techniek	1.800		1.800	- 35	1.765	35			
- Netwerkscholen	0		0	0	0	0	0	0	0
- Overige projecten	11.240		11.240	4.654	15.894	9.462	10.045	9.527	8.504
Opdrachten	2.311	0	2.311	1.160	3.471	- 20	0	0	0
- In- en uitbesteding	2.311		2.311	1.160	3.471	- 20	0	0	0
- Caribisch Nederland	0		0	0	0	0	0	0	0
Bijdrage aan agentschappen	19.699	0	19.699	7.068	26.767	1.443	2.499	2.405	2.405
- Dienst Uitvoering Onderwijs	17.199		17.199	7.068	24.267	1.443	2.499	2.405	2.405
- Rijksdienst Ondernemend Nederland	2.500		2.500	0	2.500	0	0	0	0
Bijdrage aan ZBO's/RWT's	63.251	0	63.251	- 11.486	51.765	- 543	- 1.699	- 1.605	- 2.105
- College voor Examens	4365		4.365	- 4.050	315	0	0	0	0
- Wet SLOA	9.588		9.588	- 9.261	327	- 543	- 1.699	- 1.605	- 2.105
- SBB	49.298		49.298	1.825	51.123	0	0	0	0
Bijdrage aan medeoverheden	109.215	0	109.215	- 9.688	99.527	6.150	2.000	3.000	600
- RMC's	32.550		32.550	0	32.550	0	0	0	0
- Educatie	56.234		56.234	0	56.234	0	0	0	0
- Caribisch Nederland	20.431		20.431	- 9.688	10.743	6.150	2.000	3.000	600
Bijdrage aan sociale fondsen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
- Participatiebudget	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ontvangsten	3.000	0	3.000	0	3.000	0	0	0	0

In de kolom «Mutaties 1^e suppletoire begroting 2016» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand vastgestelde begroting 2016» weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties:

Verplichtingen

De verplichtingen worden met € 5 miljoen verlaagd.

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Bekostiging

Het budget voor de bekostiging wordt per saldo met € 3,9 miljoen opgehoogd. De verhoging is met name het gevolg van de volgende mutaties:

- De jaarlijkse meerjarige doorrekening van de referentieraming 2016 leidt tot hogere aantallen mbo-studenten ten opzichte van de referentieraming 2015. Bovendien vindt er substitutie plaats van de bbl-opleiding naar de duurdere bol-opleidingen. Daarom wordt het macrobudget opwaarts bijgesteld (zie ook de algemene toelichting).
- In 2016 wordt er eenmalig € 5 miljoen gekort op het macrobudget voor de financiering van de doorontwikkeling van BRON.
- Vanaf 2017 wordt er structureel € 5 miljoen van het macrobudget ingezet voor de OV-kaart voor minderjarige mbo-studenten in de bol.
- In het kader van de problematiek rondom ROC Leiden is bij ontwerpbegroting 2016 zowel in 2016 als 2017 € 20 miljoen overgeheveld uit het macrobudget naar het instrument subsidies. Om deze uitname uit het macrobudget over de jaren te spreiden vindt er een kasschuif plaats binnen het macrobudget van € 10 miljoen van 2018 naar 2016 en wordt in 2017 € 8 miljoen uit het investeringsbudget van de kwaliteitsafspraken overgeheveld naar het macrobudget.

Subsidies

Het budget voor subsidies wordt per saldo met € 5,9 miljoen verlaagd. Deze verlaging is met name het gevolg van de volgende mutaties:

- Bij de ontwerpbegroting 2016 is op de gehele OCW-begroting vanaf 2016 structureel een ramingsbijstelling van € 20 miljoen gedaan. Toen was deze taakstelling onder andere ingevuld op de overige subsidies met een bedrag van € 7,7 miljoen in 2016 oplopend naar € 8,9 miljoen, maar dat is nu ongedaan gemaakt. De taakstelling wordt vanaf 2016 voor een bedrag van € 10 miljoen structureel ingevuld op de regeling praktijkleren.
- Daarnaast vindt er in 2016 eenmalig een taakstelling van € 6,7 miljoen plaats op de overige subsidies ter dekking van de uitvoeringsproblematiek (zie ook de algemene toelichting).
- Het restant wordt verklaard door een kasschuif van overlopende verplichtingen uit 2015.

Bijdrage aan agentschappen

Het budget voor bijdragen aan agentschappen wordt per saldo met € 7,1 miljoen verhoogd.

Hiermee wordt het budget voor het uitvoeren van projecten zoals de doorontwikkeling van BRON en het digitaal verzuimloket op het juiste niveau gebracht. De middelen zijn afkomstig van de instrumenten bekostiging, subsidies en bijdrage aan ZBO's en RWT's.

Bijdrage aan ZBO's/RWT's

Het budget voor bijdragen aan ZBO's/RWT's wordt per saldo met € 11,5 miljoen verlaagd. Deze verlaging is met name het gevolg van de volgende mutaties:

- Voor het College voor Examens wordt een bedrag van € 4 miljoen overgeboekt naar artikel 3 (Voortgezet onderwijs).
- Voor het Cito (Wet SLOA) wordt een bedrag van € 6,5 miljoen overgeboekt naar artikel 3 (Voortgezet onderwijs).
- De middelen voor de Wet SLOA worden herschikt en een bedrag van € 2,7 miljoen wordt overgeheveld naar het instrument bijdrage aan agentschappen.

Bijdrage aan medeoverheden

Het budget voor bijdragen aan medeoverheden wordt per saldo met € 9,7 miljoen verlaagd. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door vertraging in het masterplan onderwijshuisvesting in Caribisch Nederland, hierdoor kunnen betalingen pas later plaatsvinden.

Artikel 6. Hoger beroepsonderwijs

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, Beleidsartikel 6 (Eerste supplettoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Ontwerp- begroting 2016	Mutaties via NvW, ISB, motie en amende- menten	Vastge- stelde begroting 2016	Mutaties 1e supple- toire begroting 2016	Stand 1e supple- toire begroting 2016	Mutatie 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020
Verplichtingen	2.848.076		2.848.076	- 138.255	2.709.821	- 113.828	- 130.228	- 144.969	- 159.991
Waarvan garantiever- plichtingen				9.000	9.000				
Uitgaven	2.823.794	0	2.823.794	- 63.662	2.760.132	- 85.275	- 105.499	- 127.929	- 145.624
Waarvan juridisch verplicht	99,9%				99,9%				
Bekostiging	2.770.700	0	2.770.700	- 64.510	2.706.190	- 85.398	- 105.505	- 127.935	- 145.630
• Hoofdbekostiging	2.585.882	0	2.585.882	- 64.510	2.521.372	- 85.398	- 105.505	- 127.935	- 145.630
- Onderwijsdeel hbo	2.496.001		2.496.001	- 53.661	2.442.340	- 83.853	- 112.108	- 136.838	- 153.833
- Deel ontwerp en ontwikkeling	69.202		69.202		69.202				
- Bekostiging flexibel hoger onderwijs voor volwassenen (Leven Lang Leren)	19.195		19.195	- 10.849	8.346	- 1.545	6.603	8.903	8.203
- Bekostiging experimenten open bestel			0		0				
- Bekostiging postinitiële masteropleidingen hbo	1.484		1.484		1.484				
• Prestatiebox	184.818	0	184.818	0	184.818	0	0	0	0

	Ontwerp- begroting 2016	Mutaties via NvW, ISB, motie en amende- menten	Vastge- stelde begroting 2016	Mutaties 1e supple- toire begroting 2016	Stand 1e supple- toire begroting 2016	Mutatie 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020
– Onderwijskwaliteit en studiesucces, en profilering	184.818		184.818		184.818				
Subsidies	3.044	0	3.044	331	3.375	123	6	6	6
– Regeling stimulering Bèta/techniek	2.524		2.524		2.524				
– Overig	520		520	331	851	123	6	6	6
Opdrachten	0	0	0	0	0	0	0	0	0
– Uitbesteding			0		0				
Bijdragen aan agent- schappen	15.195	0	15.195	0	15.195	0	0	0	0
– Dienst Uitvoering Onderwijs	15.195		15.195		15.195				
Bijdragen aan ZBO's/ RWT's	34.855	0	34.855	517	35.372	0	0	0	0
– NWO (Praktijkge- richt onderzoek hbo)	28.510		28.510	263	28.773				
– NWO (Promotie- beurs voor leraren)	2.869		2.869		2.869				
– Nederlands- Vlaamse Accreditatieorga- nisatie (NVAO)	3.476		3.476	254	3.730				
Bijdragen aan (inter)na- tionale organisaties	0	0	0	0	0	0	0	0	0
– Stichting Studiekeuze 123			0		0				
Ontvangsten	1.213		1.213	263	1.476	0	0	0	0

In de kolom «Mutaties 1^e suppletoire begroting 2016» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand vastgestelde begroting 2016» weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties:

Verplichtingen

De verplichtingen worden met € 138,3 miljoen verlaagd. Het verschil tussen de verplichtingen- en uitgavenmutaties (€ 74,6 miljoen) wordt veroorzaakt door:

- Garantieverplichtingen/rekening-courant kredieten aan hogescholen die in 2016 zijn aangegaan en waar OCW garant voor staat (+ € 9,0 miljoen).
- Bijstelling van de verplichtingenraming doordat uitgavenmutaties voor het jaar 2017 – overeenkomstig de bekostigingsregelgeving – in het jaar 2016 worden verplicht. Daarom worden deze (– € 83,6 miljoen) verwerkt in het verplichtingenbudget 2016.

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Bekostiging

- Het budget voor de bekostiging wordt per saldo met € 64,5 miljoen verlaagd. De verlaging is het gevolg van:
- een aanpassing op basis van de nieuwe raming van de studentenaantallen: – € 45,5 miljoen uit de referentieraming 2016 (zie het algemeen deel);
- de doorverdeling naar artikel 6 (hbo) van de lumpsumkorting (– € 4,7 miljoen) ter dekking van de uitvoeringsproblematiek;
- een kasschuif (– € 13,1 miljoen in 2016) om de beschikbare middelen voor de bekostiging van Flexibel hoger onderwijs voor volwassenen (Leven Lang Leren) in overeenstemming te brengen met de beoogde uitgaven. Daarnaast is het oorspronkelijk op artikel 7 (wo) ondergebrachte budget (€ 2,5 miljoen) overgeheveld naar artikel 6 (hbo), omdat de pilots flexibilisering en het experiment vraagfinanciering in het kader van flexibel hoger onderwijs voor volwassenen alleen in het hbo plaatsvinden;
- diverse overige mutaties (met name interne overboekingen naar andere beleidsartikelen) die het budget in totaal verlagen met € 3,7 miljoen.

Subsidies

- Het budget voor subsidies wordt per saldo met € 0,3 miljoen verhoogd als gevolg van een technische herschikking over de instrumenten binnen artikel 6 (hbo) van de middelen voor het lerarenbeleid.

Bijdragen aan ZBO's/RWT's

- Het budget voor bijdragen aan ZBO's/RWT's wordt met € 0,5 miljoen verhoogd in verband met:
- een toevoeging van € 0,3 miljoen aan het budget van NWO voor praktijkgericht onderzoek SIA (zie ook ontvangsten hierna);
- een aanvullende bijdrage aan het NVAO voor ondersteuning van de pilots flexibilisering (Leven Lang Leren).

Ontvangsten

Het ontvangstenbudget wordt met € 0,3 miljoen verhoogd vanwege overblijvende kennisfunctiemiddelen uit het RAAK-programma 2009 (praktijkgericht onderzoek) die ondergebracht worden bij het NWO ten behoeve het praktijkgericht onderzoek SIA.

Artikel 7. Wetenschappelijk onderwijs

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, Beleidsartikel 7 (Eerste suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Ontwerp- begroting 2016	Mutaties via NvW, ISB, motie en amende- menten	Vastge- stelde begroting 2016	Mutaties 1e supple- toire begroting 2016	Stand 1e supple- toire begroting 2016	Mutatie 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020
Verplichtingen	4.142.227	0	4.142.227	117.747	4.259.974	67.910	74.589	82.112	89.895
Waarvan garantieverplichtingen									

	Ontwerp- begroting 2016	Mutaties via NvW, ISB, motie en amende- menten	Vastge- stelde begroting 2016	Mutaties 1e supple- toire begroting 2016	Stand 1e supple- toire begroting 2016	Mutatie 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020
Uitgaven	4.160.209	0	4.160.209	52.418	4.212.627	64.417	68.950	75.044	82.517
Waarvan juridisch verplicht	99,96%				99,96%				
Bekostiging	4.131.818	0	4.131.818	51.508	4.183.326	64.119	68.611	74.699	82.217
• Hoofdbekostiging	3.990.020	0	3.990.020	51.508	4.041.528	64.119	68.611	74.699	82.217
– Onderwijsdeel wo	1.636.333		1.636.333	53.713	1.690.046	65.774	69.714	75.802	83.320
– Onderzoeksdeel wo	1.733.463		1.733.463		1.733.463				
– Deel ondersteuning geneeskundig onderwijs en onderzoek	618.019		618.019		618.019				
– Bekostiging flexibel hoger onderwijs voor volwasse- nen (Leven Lang Leren)	2.205		2.205	– 2.205	0	– 1.655	– 1.103	– 1.103	– 1.103
• Prestatiebox	141.798	0	141.798	0	141.798	0	0	0	0
– Onderwijskwaliteit en studiesucces, en profilering	141.798		141.798		141.798				
Subsidies	2.930	0	2.930	116	3.046	114	123	128	128
– Subsidieregeling Sirius programma ²			0		0				
– Subsidieregeling Libertas Noodfonds			0		0				
– 3TU's samenwerking			0		0				
– Open en online onderwijs	1.000		1.000		1.000				
– Overig	1.930		1.930	116	2.046	114	123	128	128
Opdrachten	1.667	0	1.667	794	2.461	184	216	217	172
– Uitbesteding	1.667		1.667	794	2.461	184	216	217	172
Bijdragen aan ZBO's/RWT's	0	0	0	0	0	0	0	0	0
– Nederlands-Vlaamse Accreditatie Organisatie (NVAO)			0		0				
Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	23.794	0	23.794	0	23.794	0	0	0	0
– Organisaties conform tabel 6.5	23.794		23.794		23.794				
Ontvangsten	16	0	16		16				

In de kolom «Mutaties 1^e suppletoire begroting 2016» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand vastgestelde begroting 2016» weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties:

Verplichtingen

De verplichtingen worden met € 118,0 miljoen verhoogd. Het verschil tussen de verplichtingen- en uitgavenmutaties (€ 65,6 miljoen) wordt veroorzaakt doordat uitgavenmutaties voor het jaar 2017 – overeenkomstig de bekostigingsregelgeving – in het jaar 2016 worden verplicht. Daarom wordt deze verwerkt in het verplichtingenbudget 2016.

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Bekostiging

- Het budget voor de bekostiging wordt per saldo met € 51,5 miljoen verhoogd. De verhoging is het gevolg van:
- een aanpassing op basis van de nieuwe raming van de studentenaantallen: € 57,4 miljoen (Referentieraming 2016: zie het algemeen deel);
- de doorverdeling naar artikel 7 (wo) van de lumpsumkorting (- € 6,9 miljoen) ter dekking van de uitvoeringsproblematiek (zie algemeen deel);
- het oorspronkelijk op artikel 7 (wo) ondergebrachte budget (€ 2,5 miljoen) voor de bekostiging van Flexibel hoger onderwijs voor volwassen wordt overgeheveld naar artikel 6 (hbo), omdat de pilots flexibilisering en het experiment vraagfinanciering in het kader van flexibel hoger onderwijs voor volwassenen alleen in het hbo plaatsvinden;
- diverse overige mutaties (met name interne overboekingen van andere beleidsartikelen) die het budget in totaal verhogen met € 3,5 miljoen.

Subsidies

- Het budget voor subsidies wordt per saldo met € 0,1 miljoen verhoogd.

Opdrachten

- Het budget voor opdrachten wordt met € 0,8 miljoen verhoogd in verband met een overheveling van communicatiemiddelen ter grootte van € 0,6 miljoen vanuit artikel 11 (Studiefinanciering) en als gevolg van aanvullende opdrachten (€ 0,2 miljoen) ten behoeve van het lerarenbeleid.

Artikel 8. Internationaal beleid

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, Beleidsartikel 8 (Eerste supplettoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Ontwerp- begroting 2016	Mutaties via NvW, ISB, motie en amende- menten	Vastge- stelde begroting 2016	Mutaties 1e supple- toire begroting 2016	Stand 1e supple- toire begroting 2016	Mutatie 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020	HGIS-deel 2016
Verplichtingen	12.327	0	12.327	216	12.543	148	168	168	168	
Uitgaven	13.662	0	13.662	163	13.825	128	168	168	168	0
Waarvan juridisch verplicht	72%				85%					
Subsidies	1.696	0	1.696	58	1.754	0	0	0	0	0
- Duitsland Instituut Amsterdam (DIA)	612		612		612					
- Netherlands house for Education and Research (Neth-ER)	600		600		600					

	Ontwerp- begroting 2016	Mutaties via NvW, ISB, motie en amende- menten	Vastge- stelde begroting 2016	Mutaties 1e supple- toire begroting 2016	Stand 1e supple- toire begroting 2016	Mutatie 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020	HGIS-deel 2016
- Frans- Nederlandse academie (FNA)			0		0					
- Incidentele subsidies voor het uitwisselen van cultuur	364		364		364					
- overige incidentele subsidies	120		120	58	178					
Opdrachten	2.500	0	2.500	- 23	2.477	0	0	0	0	0
Beleidsonder- zoek en benchmarking	100		100		100					
Incidentele Internationale activiteiten	86		86	- 23	63					
EU-voorzitterschap	2.314		2.314		2.314					
Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	9.016	0	9.016	128	9.144	128	168	168	168	0
- OCW- vertegenwoordi- ging in het buitenland	135		135		135					
- Stichting EP-Nuffic	3.485		3.485		3.485					
- Nederlandse Taalunie	2.795		2.795		2.795					
- Europa College Brugge	30		30		30					
- Unesco	20		20		20					
- OESO CERI	76		76		76					
- Fulbright Center	368		368		368					
- DCIC Cultural Contact Point	90		90		90					
- Stichting Ons Erfdeel	185		185		185					
- Nationaal Agentschap Erasmus + Onderwijs & Training	1.782		1.782	128	1.910	128	168	168	168	
- Programma's Rijksdienst voor Ondernemend Nederland			0		0					
- Incidentele EU-programma's en activiteiten	50		50		50					
Bijdragen aan andere begrotingshoofdstuk- ken	450	0	450	0	450	0	0	0	0	0
- Vlaams- Nederlandshuis DeBuren (Hoofdstuk 5 BuZa)	450		450		450					
Ontvangsten	99		99		99	0	0	0	0	

In de kolom «Mutaties 1e suppletoire begroting 2016» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand vastgestelde begroting 2016» weergegeven.

Artikel 9. Arbeidsmarkt- en personeelsbeleid

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, Beleidsartikel 9 (Eerste suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Ontwerp- begroting 2016	Mutaties via NvW, ISB, motie en amende- menten	Vastge- stelde begroting 2016	Mutaties 1e supple- toire begroting 2016	Stand 1e supple- toire begroting 2016	Mutatie 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020
Verplichtingen	250.915	0	250.915	- 12.087	238.828	1.386	- 4.237	- 5.240	- 5.120
Uitgaven	250.915	0	250.915	- 11.484	239.431	783	- 4.237	- 5.240	- 5.120
Waarvan juridisch verplicht	93%				93,0%				
Bekostiging	28.460	0	28.460	- 3.857	24.603	- 1.030	0	0	0
• Hoofdbekostiging	0	0	0	0	0	0	0	0	0
– Beloning LeerKracht lumpsum po/vo/bve	0		0		0				
• Prestatiebox	0	0	0	0	0	0	0	0	0
– Professionalisering po/vo/mbo			0		0				
• Aanvullende bekostiging	28.460	0	28.460	- 3.857	24.603	- 1.030	0	0	0
– Functiemix VO Randstadre- gio's			0		0				
– Salarismix MBO Randstad- regio's			0		0				
– Tegemoetkoming kosten opleidingsscholen	28.460		28.460	- 3.857	24.603	- 1.030	0	0	0
– G.O.- en vakbondsfacilitei- ten po			0		0				
Subsidies	201.918	0	201.918	- 7.965	193.953	- 4.148	- 5.367	- 7.370	- 7.370
– Lerarenbeurs/zij-instream	131.883		131.883	- 14.250	117.633	- 6.650	- 6.250	- 6.250	- 6.250
– Impuls lerarentekorten vo en wetenschap en techniek pabo	34.511		34.511	- 2.364	32.147	- 603			
– Versterking samenwerking lerarenopleidingen en scholen	17.100		17.100	- 63	17.037	- 31			
– Verankering academische opleidingsschool	1.262		1.262	328	1.590				
– Innovatieimpuls Onderwijs	0		0		0				
– Arbeidsmarkt-/ kennisactiviteiten po			0		0				
– Onderwijscoöperatie	2.945		2.945		2.945				
– Open Universiteit (LOOK)			0		0				
– Promotiebeurs voor leraren	6.750		6.750		6.750				
– Projecten professionalise- ring	1.900		1.900	2.600	4.500	1.800		- 2.000	- 2.000
– Projecten regionale arbeidsmarktproblematiek	1.000		1.000	4.400	5.400				
– Caribisch Nederland	0		0		0				
– Overige projecten	4.567		4.567	1.384	5.951	1.336	883	880	880
Opdrachten	14.819	0	14.819	275	15.094	5.930	1.130	2.130	2.250
– Onderzoek, ramingen en communicatie	3.719		3.719	330	4.049	130	130	130	250
– Leraren- en schoolleidersre- gister	11.100		11.100	- 55	11.045	5.800	1.000	2.000	2.000
Bijdrage aan agentschappen	5.718	0	5.718	63	5.781	31	0	0	0
– Dienst Uitvoering Onder- wijs	5.718		5.718	63	5.781	31			
Bijdrage aan ZBO's/RWT's	0	0	0	0	0	0	0	0	0
– Stichting Vervangingsfonds/ Bedrijfs-gezondheid			0		0				

	Ontwerp- begroting 2016	Mutaties via NvW, ISB, motie en amende- menten	Vastge- stelde begroting 2016	Mutaties 1e supple- toire begroting 2016	Stand 1e supple- toire begroting 2016	Mutatie 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020
Ontvangsten	6.000	0	6.000		6.000	0	0	0	0

In de kolom «Mutaties 1^e suppletoire begroting 2016» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand vastgestelde begroting 2016» weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties:

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Subsidies

Het budget voor de subsidies wordt per saldo met € 8 miljoen verlaagd. De verlaging is met name het gevolg van de volgende mutaties:

- Als gevolg van de onderuitputting van de afgelopen jaren wordt het budget voor de Lerarenbeurs/zij-instroom per saldo met € 14,2 miljoen verlaagd.
- Op de projecten voor professionalisering is de kasschuif van 2015 naar 2016 verwerkt. Per saldo wordt het budget met € 2,6 miljoen verhoogd.

Artikel 11. Studiefinanciering

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, Beleidsartikel 11 (Eerste suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Ontwerp- begroting 2016	Mutaties via NvW, ISB, motie en amende- menten	Vastge- stelde begroting 2016	Mutaties 1e supple- toire begroting 2016	Stand 1e supple- toire begroting 2016	Mutatie 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020
Verplichtingen	4.953.609	0	4.953.609	451.713	5.405.322	113.497	273.779	295.901	282.167
Uitgaven	4.953.609	0	4.953.609	451.713	5.405.322	113.497	273.779	295.901	282.167
Waarvan juridisch verplicht	100%				%				
Inkomensoverdrachten	2.730.556	0	2.730.556	287.462	3.018.018	- 90.252	41.243	39.818	6.569
• Basisbeurs	959.045	0	959.045	27.196	986.241	30.363	- 18.241	- 15.462	- 40.430
- Gift (R)	1.088.140		1.088.140	3.889	1.092.029	13.680	12.970	16.021	17.470
- Prestatiebeurs (NR)	- 129.095		- 129.095	23.307	- 105.788	16.683	- 31.211	- 31.483	- 57.900
• Aanvullende beurs	768.533	0	768.533	29.286	797.819	13.757	13.365	15.194	13.158
- Gift (R)	620.752		620.752	- 5.281	615.471	- 4.866	1.431	9.172	11.383
- Prestatiebeurs (NR)	147.781		147.781	34.567	182.348	18.623	11.934	6.022	1.775
• Reisvoorziening	1.022.667	0	1.022.667	202.598	1.225.265	- 182.432	8.772	20.849	32.532
- Bijdrage aan vervoers- bedrijven (R)	1.204.730		1.204.730	201.488	1.406.218	- 159.993	25.025	24.060	23.476
- Gift (R)	629.544		629.544	14.507	644.051	16.429	21.305	34.065	46.404
- Prestatiebeurs (R)	- 811.606		- 811.606	- 13.397	- 825.003	- 38.868	- 37.558	- 37.276	- 37.348
• Overige uitgaven	- 19.689	0	- 19.689	28.382	8.693	48.060	37.347	19.237	1.309
- Overige uitgaven relevant (R)	128.913		128.913	- 23.861	105.052	- 24.686	- 27.529	- 30.273	- 33.011
- Caribisch Nederland	2.129		2.129	884	3.013	884	884	884	884
- Overige uitgaven niet-relevant (NR)	- 150.731		- 150.731	51.359	- 99.372	71.862	63.992	48.626	33.436

	Ontwerp- begroting 2016	Mutaties via NvW, ISB, motie en amende- menten	Vastge- stelde begroting 2016	Mutaties 1e supple- toire begroting 2016	Stand 1e supple- toire begroting 2016	Mutatie 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020
Leningen	2.114.614	0	2.114.614	148.779	2.263.393	202.240	231.416	254.989	273.832
– Rentedragende lening (NR)	1.910.571		1.910.571	116.346	2.026.917	142.893	171.637	194.592	212.237
– Collegegeldkrediet (NR)	204.043		204.043	32.433	236.476	59.347	59.779	60.397	61.595
Bijdrage aan agentschappen	108.439	0	108.439	15.472	123.911	1.509	1.120	1.094	1.766
– Dienst Uitvoering Onderwijs (R)	108.439		108.439	15.472	123.911	1.509	1.120	1.094	1.766
Ontvangsten	869.711	0	869.711	- 54.908	814.803	- 60.676	- 64.357	- 63.400	- 60.757
– Ontvangen rente en relevant hoofdsom (R)	199.619		199.619	- 65.994	133.625	- 75.075	- 78.014	- 76.419	- 74.499
– Kortlopende vorderingen (R)	96.624		96.624	- 3.621	93.003	- 3.621	- 3.621	- 3.621	- 3.621
– Terugontvangen hoofdsom (NR)	573.468		573.468	14.707	588.175	18.020	17.278	16.640	17.363

In de kolom «Mutaties 1^e suppletoire begroting 2016» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand vastgestelde begroting 2016» weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting instrumenten (algemeen):

Het onderscheid relevant en niet-relevant is in onderstaande toelichting als uitgangspunt genomen. Relevant betekent relevant voor het begrotingstekort/EMU-saldo. De relevante uitgaven worden hoofdzakelijk gevormd door studiefinanciering die meteen als gift wordt toegekend en door de omzetting van uitgekeerde prestatiebeurs in gift (na behalen van het diploma binnen 10 jaar). Onder de niet-relevante uitgaven vallen vooral de betalingen van prestatiebeurzen (zolang die nog niet omgezet zijn in een gift) en verstrekte rentedragende leningen.

De relevante ontvangsten worden vooral gevormd door de ontvangen rente op verstrekte studieleningen. De niet-relevante ontvangsten betreffen hoofdzakelijk aflossingen op de hoofdsom van rentedragende leningen.

Toelichting mutaties:

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Inkomensoverdrachten

In totaal wordt € 287,5 miljoen meer uitgegeven aan inkomensoverdrachten dan eerder geraamd. Dit is het gevolg van de volgende mutaties:

- De basisbeursuitgaven vallen hoger uit dan eerder geraamd. In 2016 wordt per saldo € 27,2 miljoen meer aan basisbeursuitgaven verwacht.
  - Dit betreft € 3,9 miljoen meer relevante basisbeursuitgaven (gift). Deze € 3,9 miljoen is het saldo van lagere verwachte uitgaven aan de bol als gevolg van de realisatie in 2015 en hogere omzettingen van prestatiebeurs in gift in het hbo.

- De niet-relevante uitgaven basisbeurs (prestatiebeurs) stijgen met € 23,3 miljoen. Dit is het gevolg van onder andere hogere toekenningen basisbeurs in het wo vanwege hogere aantallen studenten dan aanvankelijk geraamd. Ook spelen lagere omzettingen van prestatiebeurs in gift van bolstudenten een rol.
- De uitgaven aanvullende beurs vallen per saldo € 29,3 miljoen hoger uit dan geraamd:
  - Dit betreft € 5,3 miljoen minder relevante aanvullende beurs-uitgaven (gift en omzettingen).
  - De niet-relevante uitgaven aanvullende beurs stijgen in 2016 met € 34,6 miljoen, zowel in het mbo, als in het ho. Dit houdt onder meer verband met de realisaties 2015 en met de nieuwe referentieraming.
- De uitgaven voor de reisvoorziening stijgen in 2016 met € 202,6 miljoen:
- Dit is het gevolg van de volgende boekingen:
  - Een verhoging van de vergoeding aan de vervoersbedrijven van € 201,5 miljoen. In 2016 wordt € 191,1 miljoen van de voorlopige vergoeding 2017 voor de OV-studentenkaart aan de vervoersbedrijven vooruitbetaald. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan de optimalisatie van het kasritme van de Staat.
  - Daarnaast een bijstelling van per saldo € 10,4 miljoen als gevolg van mutaties door onder meer lagere kaartprijzen, de bijdrage onterecht kaartbezit en de afrekening over 2015.
  - Meer omzettingen (€ 14,5 miljoen) van niet-relevante prestatiebeurs-uitgaven naar OV-uitgaven in gift.
  - Hogere niet-relevante prestatiebeurs-boekingen die als gevolg van de boekingssysteematie resulteren in lagere (– € 13,4 miljoen) relevante uitgaven op dit artikelonderdeel
- De overige uitgaven vallen in 2016 € 28,4 miljoen hoger uit dan geraamd:
  - Van deze bijstelling is – € 23,0 miljoen relevant. Deze mutatie is voornamelijk het gevolg van de realisaties over 2015 waaruit blijkt dat er minder kwijtscheldingen hebben plaatsgevonden dan aanvankelijk geraamd.
  - De niet-relevante overige uitgaven vallen € 51,4 miljoen hoger uit. Met deze mutatie worden de technische bijstellingen op de verschillende onderdelen aangesloten.

Leningen

Er wordt per saldo naar verwachting € 148,8 miljoen meer uitgegeven aan leningen dan geraamd:

- Dit is voornamelijk het gevolg van een stijging bij de uitgaven aan rentedragende leningen (€ 116,3 miljoen). Meer studenten zijn gaan lenen, zowel studenten onder het studievoorschot, als ook studenten die nog onder de prestatiebeursregime vallen.
- Het collegegeldkrediet wordt met € 32,4 miljoen omhoog bijgesteld, omdat meer studenten hiervan gebruik zijn gaan maken.

Bijdragen aan agentschappen

Het budget voor de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) wordt per saldo met € 15,5 miljoen verhoogd.

Eind 2014 is de business case van het Programma Vernieuwing Studiefinanciering (PVS) herijkt naar aanleiding van de invoering van het studievoorschot. Uitkomst van die herijking was dat het programma een langere doorlooptijd kreeg, en dat daarmee eenmalige aanpassingskosten gepaard gingen van circa € 21 miljoen, waarvan € 14,2 miljoen in 2016.

Een bijstelling van het DUO-budget met € 2,0 miljoen vloeit voort uit de herijking van de business-case fraude. Als gevolg van diverse kleinere ramingsaanpassingen wordt nog een bedrag van per saldo – € 0,8 miljoen gemuteerd.

Ontvangsten

De ontvangstenraming wordt per saldo verlaagd met € 54,9 miljoen:

- Op basis van de realisatiecijfers over 2015 en de lage rente worden de relevante rente-ontvangsten naar beneden bijgesteld. Samen met de relevante ontvangsten hoofdsom wordt per saldo – € 66,0 miljoen gemuteerd.
- Bij de kortlopende vorderingen worden € 3,6 miljoen minder ontvangsten verwacht.
- Op basis van de realisaties 2015 worden de verwachte niet-relevante ontvangsten met € 14,7 miljoen verhoogd. Dit betreft ontvangsten van direct verstrekte rentedragende studieleningen en in langlopende leningen omgezette prestatiebeurs-uitgaven.

Artikel 12. Tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, Beleidsartikel 12 (Eerste suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Ontwerp- begroting 2016	Mutaties via NvW, ISB, motie en amende- menten	Vastge- stelde begroting 2016	Mutaties 1e supple- toire begroting 2016	Stand 1e supple- toire begroting 2016	Mutatie 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020
Verplichtingen	88.307	0	88.307	- 133	88.174	1.181	1.605	1.719	1.838
Uitgaven	88.307	0	88.307	- 133	88.174	1.181	1.605	1.719	1.838
Waarvan juridisch verplicht	100%				%				
Inkomensoverdrachten	71.686	0	71.686	- 42	71.644	1.200	1.618	1.731	1.850
• TS 17-	500	0	500	0	500	0	0	0	0
– Minderjarige deelnemers bol (R)	500		500		500				
• TS 18+	5.900	0	5.900	- 394	5.506	- 394	- 394	- 394	- 394
– Tegemoetkoming leraren- opleiding (tlo) (R)	3.955		3.955	- 321	3.634	- 321	- 321	- 321	- 321
– Deeltijd vo (R)	1.945		1.945	- 73	1.872	- 73	- 73	- 73	- 73
• VO 18+	65.286	0	65.286	352	65.638	1.594	2.012	2.125	2.244
– Volwassenenonderwijs (vavo) (R)	5.678		5.678	110	5.788	240	406	559	883
– Meerderjarige scholieren vo (R)	53.694		53.694	544	54.238	1.748	2.062	2.054	1.896
– Meerderjarige scholieren vso (R)	4.966		4.966	- 235	4.731	- 327	- 389	- 421	- 468
– STOEB/ALR (NR)	948		948	- 67	881	- 67	- 67	- 67	- 67
Bijdrage aan agentschappen	16.621	0	16.621	- 91	16.530	- 19	- 13	- 12	- 12
– Dienst Uitvoering Onder- wijs (R)	16.621		16.621	- 91	16.530	- 19	- 13	- 12	- 12
Ontvangsten	3.034	0	3.034	- 4	3.030	32	52	57	63
– TS 17- (R)	22		22	19	41	0	0	0	0
– TS 18+ (R)	96		96	- 21	75	- 21	- 21	- 21	- 21
– VO 18+ (R)	2.916		2.916	- 2	2.914	53	73	78	84

Artikel 13. Lesgelden

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, Beleidsartikel 13 (Eerste suppletore begroting) (bedragen x € 1.000)

	Ontwerp- begroting 2016	Mutaties via NvW, ISB, motie en amende- menten	Vastge- stelde begroting 2016	Mutaties 1e supple- toire begroting 2016	Stand 1e supple- toire begroting 2016	Mutatie 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020
Verplichtingen	7.071		7.071	- 13	7.058	6	7	11	13
Uitgaven	7.071	0	7.071	- 13	7.058	6	7	11	13
Waarvan juridisch verplicht	100,0%				%				
Bijdrage aan agentschappen	7.071	0	7.071	- 13	7.058	6	7	11	13
- Dienst Uitvoering Onderwijs	7.071		7.071	- 13	7.058	6	7	11	13
Ontvangsten	249.135		249.135	216	249.351	- 1.394	- 1.213	- 1.363	- 2.041

Artikel 14. Cultuur

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, Beleidsartikel 14 (Eerste suppletore begroting) (bedragen x € 1.000)

	Ontwerp- begroting 2016	Mutaties via NvW, ISB, motie en amende- menten	Vastge- stelde begroting 2016	Mutaties 1e supple- toire begroting 2016	Stand 1e supple- toire begroting 2016	Mutatie 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020
Verplichtingen	2.773.796	10.000	2.783.796	30.858	2.814.654	753	11.253	11.363	11.763
Waarvan garantieverplichtingen	653.100				653.100				
Uitgaven	747.563	10.000	757.563	31.119	788.682	753	11.253	11.253	11.763
Waarvan juridisch verplicht	98,2%				%				
Bekostiging	651.718	0	651.718	- 59.870	591.848	- 7.380	4.220	4.220	4.220
- Culturele basisinfrastructuur	510.334	0	510.334	- 40.661	469.673	2.620	4.220	4.220	4.220
- Vierjaarlijkse instellingen	357.643		357.643	- 41.048	316.595	2.225	3.825	3.825	3.825
- Vierjaarlijkse fondsen	152.691		152.691	387	153.078	395	395	395	395
- Monumentenzorg	83.011		83.011	- 10.941	72.070	0	0	0	0
- Archieven incl. Regionale Historische Centra	25.011		25.011	0	25.011	0	0	0	0
- Investerings huisvesting rijksge subsidieerde musea	14.800		14.800		14.800	0	0	0	0
- Cultuureducatie met Kwaliteit	17.500		17.500	- 7.500	10.000	- 10.000	0	0	0
- Archeologie	1.062		1.062	- 768	294	0	0	0	0
Subsidies	48.998	10.000	58.998	2.287	61.285	- 2.210	- 3.810	- 4.310	- 4.200
- Verbreden inzet cultuur	9.470		9.470	0	9.470	0	0	0	0
- Internationaal cultuurbeleid (incl. HGIS)	7.775		7.775	2.329	10.104	500	500	0	0
- Programma bibliotheekvernieuwing	1.248		1.248	- 1.200	48	- 2.600	- 4.200	- 4.200	- 4.200
- Programma leesbevordering	2.850		2.850	0	2.850	0	0	0	0
- Programma CRISP	0		0	0	0	0	0	0	0
- Programma erfgoed en ruimte	6.000		6.000	- 2.708	3.292	0	0	0	0
- Programma ondernemerschap	1.737		1.737	0	1.737	0	0	0	0
- Specifiek cultuurbeleid	19.918	10.000	29.918	3.866	33.784	- 110	- 110	- 110	

	Ontwerp- begroting 2016	Mutaties via NvW, ISB, motie en amende- menten	Vastge- stelde begroting 2016	Mutaties 1e supple- toire begroting 2016	Stand 1e supple- toire begroting 2016	Mutatie 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020
Opdrachten	4.202	0	4.202	88.690	92.892	0	0	0	0
– Beleidsonderzoek, evaluaties en kennisbasis	4.202		4.202	88.690	92.892	0	0	0	0
Bijdrage aan agentschappen	39.278	0	39.278	266	39.544	10.343	10.843	11.343	11.743
– Nationaal Archief	39.278		39.278	266	39.544	10.343	10.843	11.343	11.743
Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties	3.367	0	3.367	- 254	3.113	0	0	0	0
– Uitvoering internationale verdragen	2.366		2.366	- 276	2.090	0	0	0	0
– Uitvoering internationale contributies	941		941	22	963	0	0	0	0
– Europese samenwerking	60		60	0	60	0	0	0	0
Ontvangsten	494	0	494	0	494	0	0	0	0

In de kolom «Mutaties 1^e suppletoire begroting 2016» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand vastgestelde begroting 2016» weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties:

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Bekostiging

Het budget wordt per saldo met € 59,9 miljoen verlaagd. De grootste mutaties achter dit saldo zijn de volgende:

- Een bedrag van € 41,9 miljoen is overgeboekt naar begrotingsartikel 16 Onderzoek en wetenschapsbeleid voor subsidieverlening aan de Koninklijke Bibliotheek op basis van de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen.
- Het budget voor de monumentenzorg was volledig geraamd op het financieel instrument bekostiging, maar zal gedeeltelijk worden uitgegeven aan subsidies en opdrachten. Daarom zijn middelen overgeboekt naar de andere financiële instrumenten (€ 9,7 miljoen)
- Voor de prestatiebox cultuureducatie is € 7,5 miljoen overgeboekt naar begrotingsartikel 1 Primair onderwijs.

Subsidies

Het budget voor subsidies wordt per saldo met € 10 miljoen verhoogd als gevolg van een aangenomen amendement bij de cultuurbegroting.

Opdrachten

Het budget voor opdrachten wordt per saldo met € 88,7 miljoen verhoogd. De belangrijkste reden hiervoor is de aankoop van een van de huwelijksportretten van Rembrandt voor € 80 miljoen. Voor nadere toelichting wordt verwezen naar de brief van de minister van OCW aan de Tweede Kamer van 1 februari 2016. De rest van het saldo betreft groten-deels overboekingen uit de financiële instrumenten bekostiging en subsidies. Deze zijn nodig omdat voor een aantal beleidsterreinen een deel van het budget bestemd is voor opdrachten, terwijl het budget

volledig was geraamd onder bekostiging of subsidies. Het gaat om opdrachten in het kader van erfgoedbeleid (onder andere monumentenzorg, archeologie en erfgoed en ruimte).

Artikel 15. Media

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, Beleidsartikel 15 (Eerste suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Ontwerp- begroting 2016	Mutaties via NvW, ISB, motie en amende- menten	Vastge- stelde begroting 2016	Mutaties 1e supple- toire begroting 2016	Stand 1e supple- toire begroting 2016	Mutatie 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020
Verplichtingen	1.005.154	0	1.005.154	7.334	1.012.488				
Uitgaven	1.005.485	0	1.005.485	7.334	1.012.819	0	0	0	0
Waarvan juridisch verplicht	99,9%				%				
Bekostiging	1.000.856	0	1.000.856	7.334	1.008.190	0	0	0	0
– Publieke Omroep (omroepinstellingen)	912.191	0	912.191	0	912.191	0	0	0	0
Landelijke publieke omroep	756.397		756.397		756.397				
Regionale Omroep	155.794		155.794		155.794				
Minderhedenprogramme- ring			0		0				
– Beheertaken landelijke publieke omroep	61.383	0	61.383	0	61.383	0	0	0	0
Stichting Omroep Muziek	15.571		15.571		15.571				
Uitzenden en uitzendge- reedmaken	25.274		25.274		25.274				
Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid (NIBG)	20.538		20.538		20.538				
– Dotaties, bijdragen publieke omroep	30.345	0	30.345	0	30.345	0	0	0	0
Stimuleringsfonds Nederlandse Culturele Mediaproducties	17.202		17.202		17.202				
Stimuleringsfonds voor de Journalistiek	2.156		2.156		2.156				
Filmfonds van de omroep en Telefilm (COBO)	7.969		7.969		7.969				
Mediawijsheid Expertise- centrum (Bewust mediage- bruik)	1.498		1.498		1.498				
Organisatie van Lokale Omroepen in Nederland (OLON)	1.520		1.520		1.520				
– Dotatie/onttrekking Algemene Mediareserve (AMR)	– 3.889		– 3.889	7.334	3.445	0	0	0	0
– Overige bekostiging media (uit rente AMR)	500		500		500				
– Basisinfrastructuur Cultuur 2013–2016	326	0	326	0	326	0	0	0	0
Vierjaarlijkse instellingen	326		326		326				
Subsidies	919	0	919	0	919	0	0	0	0
– Subsidies	919		919		919				
Bijdrage aan ZBO's/RWT's	3.675	0	3.675	0	3.675	0	0	0	0
– Commissariaat voor de Media	3.675		3.675		3.675				
Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties	35	0	35	0	35	0	0	0	0
– Uitvoering internationale contributies	35		35		35				
Ontvangsten	197.500	0	197.500	9.000	206.500	0	0	0	0

In de kolom «Mutaties 1^e suppletoire begroting 2016» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand vastgestelde begroting 2016» weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties:

Verplichtingen

De verplichtingen worden met € 7,3 miljoen verhoogd.

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Bekostiging

- Het budget voor Bekostiging (Dotatie/onttrekking Algemene Mediarserve) wordt per saldo met € 7,3 miljoen verhoogd. Enerzijds betreft dit een desaldering met het ontvangstenbudget van € 9 miljoen in verband met een hogere raming van de reclameopbrengsten. Anderzijds betreft het de bijdrage van € 1,7 miljoen als bijdrage van Media in de begrotingsproblematiek 2016.

Ontvangsten

Het ontvangstenbudget wordt met € 9 miljoen verhoogd. Dit betreft de desalderingsboeking met het uitgavenbudget als gevolg van een hogere raming van de reclameopbrengsten.

Artikel 16. Onderzoek en wetenschapsbeleid

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, Beleidsartikel 16 (Eerste suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Ontwerp- begroting 2016	Mutaties via NvW, ISB, motie en amende- menten	Vastge- stelde begroting 2016	Mutaties 1e supple- toire begroting 2016	Stand 1e supple- toire begroting 2016	Mutatie 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020
Verplichtingen	934.735	0	934.735	45.892	980.627	545	725	605	605
Waarvan garantieverplichtingen									
Uitgaven	953.579	0	953.579	43.537	997.116	2.155	725	725	605
Waarvan juridisch verplicht	99,8%				99,9%				
Bekostiging	836.922	0	836.922	45.678	882.600	2.675	745	745	625
• Hoofdbekostiging	590.395	0	590.395	42.061	632.456	0	0	0	0
<i>NWO-wet en WHW</i>									
– NWO	457.552	0	457.552	0	457.552	0	0	0	0
– KNAW	87.193	0	87.193	180	87.373	0	0	0	0
– KB	45.650	0	45.650	41.881	87.531	0	0	0	0
• Aanvullende bekostiging	246.527	0	246.527	3.617	250.144	2.675	745	745	625
– NWO Talentontwikkeling	161.409	0	161.409		161.409				
– NWO STW	8.000	0	8.000	0	8.000	0	0	0	0
– NWO Grootschalige researchinfrastructuur	55.295	0	55.295	0	55.295	0	0	0	0
– Nationaal Regieorgaan onderwijsonderzoek	17.823	0	17.823	3.617	21.440	2.675	745	745	625
– Poolonderzoek	1.500	0	1.500	0	1.500	0	0	0	0
– Kust- en Zeeonderzoek	2.500	0	2.500	0	2.500	0	0	0	0
Subsidies	27.783	0	27.783	- 2.302	25.481	- 520	- 20	- 20	- 20

	Ontwerp- begroting 2016	Mutaties via NvW, ISB, motie en amende- menten	Vastge- stelde begroting 2016	Mutaties 1e supple- toire begroting 2016	Stand 1e supple- toire begroting 2016	Mutatie 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020
• Kaderregeling exploitatiesubsidies onderzoek en wetenschap	18.100	0	18.100	0	18.100	0	0	0	0
– CPG	0	0	0	0	0	0	0	0	0
– Montesquieu Instituut	0	0	0	0	0	0	0	0	0
– NCB/Nationaal Herbarium	6.235	0	6.235	0	6.235	0	0	0	0
– BPRC	8.303	0	8.303	0	8.303	0	0	0	0
– NCWT/NEMO	3.343	0	3.343	0	3.343	0	0	0	0
– STT	219	0	219	0	219	0	0	0	0
– NTU/INL	0	0	0	0	0	0	0	0	0
• Subsidieregeling St.AAP	1.028	0	1.028	0	1.028	0	0	0	0
• Kaderregeling subsidiëring projecten t.b.v. onderzoek en wetenschap	8.655	0	8.655	- 2.302	6.353	- 520	- 20	- 20	- 20
– Genomics	0	0	0	0	0	0	0	0	0
– Nationale coördinatie	5.905	0	5.905	- 2.302	3.603	- 520	- 20	- 20	- 20
– Bilaterale samenwerking	2.750	0	2.750	0	2.750	0	0	0	0
Oprichtingen	300	0	300	0	300	0	0	0	0
– Oprichtingen	300	0	300	0	300	0	0	0	0
Bijdrage aan agentschappen	286	0	286	0	286	0	0	0	0
– Dienst Uitvoering Onderwijs	286	0	286	0	286	0	0	0	0
Bijdrage aan medeoverheden	488	0	488	161	649	0	0	0	0
– Nationaal contactpunt Kaderprogramma	488	0	488	161	649	0	0	0	0
Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties	87.800	0	87.800	0	87.800	0	0	0	0
– EMBC	812	0	812	0	812	0	0	0	0
– EMBL	4.851	0	4.851	0	4.851	0	0	0	0
– ESA	31.065	0	31.065	0	31.065	0	0	0	0
– CERN	40.000	0	40.000	0	40.000	0	0	0	0
– ESO	8.500	0	8.500	0	8.500	0	0	0	0
– NTU/INL	2.572	0	2.572	0	2.572	0	0	0	0
Ontvangsten	101	0	101	0	101	0	0	0	0

In de kolom «Mutaties 1^e suppletoire begroting 2016» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand vastgestelde begroting 2016» weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties:

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Bekostiging

- Het budget voor de bekostiging wordt per saldo met € 45,5 miljoen verhoogd. De verhoging wordt grotendeels veroorzaakt door:
- Overboeking van het budget ad € 41,9 miljoen voor de WSOB van artikel 14 (Cultuur) ten behoeve van de Koninklijke Bibliotheek.
- Interne- en interdepartementale overboekingen ad € 3,6 miljoen ten behoeve van het Nationaal Regieorgaan Onderwijs Onderzoek (NRO).

Subsidies

- Het budget voor subsidies wordt per saldo met € 2,3 verlaagd. Deze verlaging wordt veroorzaakt door:
- Een subsidietaakstelling ad € 1,6 miljoen ter dekking van de uitvoeringsproblematiek (zie ook algemene toelichting).
- Interne overboekingen ad € 0,7 miljoen.

Artikel 25. Emancipatie

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, Beleidsartikel 25 (Eerste suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Ontwerp- begroting 2016	Mutaties via NvW, ISB, motie en amende- menten	Vastge- stelde begroting 2016	Mutaties 1e supple- toire begroting 2016	Stand 1e supple- toire begroting 2016	Mutatie 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020
Verplichtingen	10.609	0	10.609	3.136	13.745	- 4.278	- 916	0	0
Uitgaven	13.474	0	13.474	121	13.595	0	0	0	0
Waarvan juridisch verplicht	52,6%				72,5%				
Bekostiging	4.153	0	4.153	45	4.198	45	45	45	45
Kennisinfrastructuur	4.153	0	4.153	45	4.198	45	45	45	45
- Vrouwenemancipatie	2.952		2.952	- 4	2.948	- 4	- 4	- 4	- 4
- LHBT	1.201		1.201	49	1.250	49	49	49	49
Subsidies	7.194	0	7.194	58	7.252	- 45	- 45	- 45	- 45
Subsidieregeling emancipatie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
- Vrouwenemancipatie			0	0	0				
- LHBT			0	0	0				
Subsidieregeling emancipatie 2011	7.194	0	7.194	58	7.252	- 45	- 45	- 45	- 45
- Vrouwenemancipatie	5.129		5.129	27	5.156	4	4	4	4
- LHBT	2.065		2.065	31	2.096	- 49	- 49	- 49	- 49
Opdrachten	1.021	0	1.021	164	1.185	0	0	0	0
- Vrouwenemancipatie	542		542	164	706				
- LHBT	479		479		479				
Bijdrage aan agentschappen	143	0	143	0	143	0	0	0	0
- Dienst Uitvoering Onder- wijs	143		143		143				
Bijdrage aan mede-overheden	923	0	923	- 296	627	0	0	0	0
Gemeentefonds BZK	923	0	923	- 296	627	0	0	0	0
- Vrouwenemancipatie	789		789	- 246	543				
- LHBT	134		134	- 50	84				
Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	40	0	40	150	190	0	0	0	0
- LHBT	40		40	150	190				
Ontvangsten	0	0	0		0	0	0	0	0

In de kolom «Mutaties 1^e suppletoire begroting 2016» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand vastgestelde begroting 2016» weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties:

Verplichtingen

De verplichtingen worden met € 3,1 miljoen verhoogd. Het verschil tussen de verplichtingen- en uitgavenmutaties wordt met name veroorzaakt door:

- Bijstelling van de verplichtingenraming als gevolg van het aangaan van meerjarige verplichtingen op het instrument bekostiging van € 4,2 miljoen.
- Correctie verplichtingenruimte voor verplichtingen aangegaan in 2015 voor de jaren vanaf 2016 (voor 2015 gecorrigeerd met de 2^e Suppletoire Wet 2015) van -/- € 1,2 miljoen.

2.3 Niet-beleidsartikelen

Artikel 91. Nominaal en Onvoorzien

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, Niet-beleidsartikel 91 (Eerste suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Ontwerp- begroting 2016	Mutaties via NvW, ISB, motie en amende- menten	Vastge- stelde begroting 2016	Mutaties 1e supple- toire begroting 2016	Stand 1e supple- toire begroting 2016	Mutatie 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020
Verplichtingen	0	0	0	854.188	854.188	777.012	779.190	776.165	775.315
Uitgaven	0	0	0	854.188	854.188	777.012	779.190	776.165	775.315
• Loonbijstelling	0		0	782.354	782.354	706.795	705.663	702.867	701.739
• Prijsbijstelling	0		0	73.534	73.534	73.517	73.527	73.298	73.576
• Onvoorzien	0		0	- 1.700	- 1.700	- 3.300	0	0	0
Ontvangsten	0	0	0	0	0	0	0	0	0

In de kolom «Mutaties 1^e suppletoire begroting 2016» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand vastgestelde begroting 2016» weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties:

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Loonbijstelling

- De post «Loonbijstelling» wordt per saldo met € 782,4 miljoen verhoogd. Het betreft de toevoeging van:
  - de loonbijstelling tranche 2016 (€ 488,6 miljoen);
  - de meerjarige doorwerking van de loonruimte-overeenkomst publieke sector 2015–2016 (€ 232,2 miljoen); en
  - een eenmalige extra loonbijstelling in 2016 voor het werkgeversdeel van de herstelopslag voor pensioenpremies in 2016 (€ 72,7 miljoen).
- Een deel van de loonbijstelling tranche 2016 wordt ingezet ter dekking van OCW-brede uitvoeringsproblematiek. Het betreft de loonbijstelling over de financiële instrumenten subsidies en opdrachten (totaal € 11,1 miljoen).
- Het restant van de loonbijstelling wordt in de begroting 2017 verdeeld over de begrotingsartikelen.

Prijsbijstelling

- De post «Prijsbijstelling» wordt per saldo met € 73,5 miljoen verhoogd. Het betreft de toevoeging van:
  - de kaderrelevante prijsbijstelling tranche 2016 (€ 56,4 miljoen); en

- de niet-kaderrelevante prijsbijstelling met betrekking tot studiefinanciering (€ 18,5 miljoen).
- Een deel van de prijsbijstelling tranche 2016 wordt ingezet ter dekking van OCW-brede uitvoeringsproblematiek. Het betreft de prijsbijstelling over de financiële instrumenten subsidies en opdrachten (totaal € 1,4 miljoen).
- Het restant van de prijsbijstelling wordt in de begroting 2017 verdeeld over de begrotingsartikelen.

Onvoorzien

- De post «Onvoorzien» wordt per saldo met € 1,7 miljoen verlaagd. Het betreft de bijdrage van OCW aan de ontwikkeling van een eID (elektronische identiteit) door het Ministerie van BZK (€ 1,7 miljoen in 2016 en € 3,3 miljoen in 2017).
- Daarnaast hebben er nog een aantal andere mutaties op dit artikel plaatsgevonden. Zo levert OCW een bijdrage aan de begroting van V&J (3 x € 8,2 miljoen in 2016 tot en met 2018) en aan het uitwerkingsakkoord 2015 met de VNG (2 x € 17,3 miljoen in 2016 en 2017). Deze bijdrage is geboekt op dit artikel en vervolgens gedekt binnen de OCW-begroting. Per saldo zijn deze mutaties daardoor niet zichtbaar.
- Ook is de eindejaarsmarge 2015/2016 van € 325,9 miljoen aan dit artikel toegevoegd en vervolgens direct ingezet ter dekking van:
  - overlopende verplichtingen die niet in 2015 tot betaling zijn gekomen, maar pas in 2016 (totaal € 128,1 miljoen);
  - de helft van de eenmalige extra loonbijstelling in 2016 voor het werkgeversdeel van de herstelopslag voor pensioenpremies (€ 36,4 miljoen);
  - de digitale taken rijksarchieven van het Nationaal Archief (€ 43,6 miljoen); en
  - OCW-brede uitvoeringsproblematiek voor 2016 (€ 117,9 miljoen).

Artikel 95. Apparaatskosten

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, Niet-beleidsartikel 95 (Eerste suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Ontwerp- begroting 2016	Mutaties via NvW, ISB, motie en amende- menten	Vastge- stelde begroting 2016	Mutaties 1e supple- toire begroting 2016	Stand 1e supple- toire begroting 2016	Mutatie 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020
Verplichtingen	239.161	0	239.161	9.821	248.982	- 5.373	- 4.779	- 4.766	- 4.759
Uitgaven	239.161	0	239.161	9.821	248.982	- 5.373	- 4.779	- 4.766	- 4.759
Personele uitgaven	166.545	0	166.545	6.389	172.934	- 93	- 87	- 366	- 366
<i>Waarvan</i>									
– eigen personeel	155.495		155.495	5.699	161.194	- 93	- 87	- 366	- 366
– externe inhuur	7.846		7.846	690	8.536	0	0	0	0
– overige personele uitgaven	3.204		3.204	0	3.204	0	0	0	0
Materiële uitgaven	72.616	0	72.616	3.432	76.048	- 5.280	- 4.692	- 4.400	- 4.393
<i>Waarvan</i>									
– ICT	27.427		27.427	8.215	35.642	0	0	0	0
– bijdrage aan SSO's	28.404		28.404	- 5.794	22.610	- 5.053	- 4.464	- 4.201	- 4.194
– overige materiële uitgaven	16.785		16.785	1.011	17.796	- 227	- 228	- 199	- 199
Begrotingsreserve schatkistban- kieren	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ontvangsten	567	0	567		567	0	0	0	0

Toelichting mutaties:

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Personele uitgaven

Het budget voor personele uitgaven wordt per saldo met € 6,4 miljoen verhoogd. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door:

- Diverse kasschuiven die hebben geleid tot een verhoging van het budget met totaal € 1,2 miljoen. Onder andere als gevolg van een vertraging in de realisatie van het project «Rijk aan informatie» en het project «OCW naar 3F» in 2015, totaal € 1,1 miljoen;
- Teruggave van het aandeel van het surplus op het eigen vermogen van FMH en de voormalige RGD, totaal € 5,3 miljoen. Deze apparaatsmiddelen waren al van OCW, maar zijn nu overgeboekt naar de begroting van OCW.

Materiële uitgaven

Het budget voor materiële uitgaven wordt per saldo met € 3,4 miljoen verhoogd. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door:

- diverse kasschuiven die hebben geleid tot een verhoging van het budget met totaal € 7,1 miljoen. De belangrijkste hiervan zijn:
  - als gevolg van een vertraging in de oplevering van de nieuwe ICT-werkplek in 2015 wordt € 5,9 miljoen pas in 2016 uitgegeven;
  - door vertraagde interdepartementale besluitvorming is in 2015 niet gestart met de voorziene herinrichting van de Hoftoren. De projectkosten ad € 1,2 miljoen zijn daarmee verschoven naar 2016;
- Teruggave van het aandeel van het surplus op het eigen vermogen van FMHaaglanden en de voormalige RGD, totaal € 2,3 miljoen. Deze apparaatsmiddelen waren al van OCW, maar zijn nu overgeboekt naar de begroting van OCW;
- Diverse interdepartementale overboekingen hebben geleid tot een verlaging van het budget van € 6,3 miljoen:
  - Een overboeking naar BZK als gevolg van de centrale bekostiging van FMHaaglanden ad € 5,2 miljoen;
  - Overboekingen naar SZW ten behoeve van de exploitatiekosten FDC, team beheer 2016 en exploitatiekosten Leer & Ontwikkelplein 2016, totaal € 1,1 miljoen;
  - Een overboeking naar Financiën zijnde een bijdrage voor de kosten van abonnementen ICBR 2016 € 0,2 miljoen;
  - Een bijdrage van EZ ad € 0,2 miljoen ten behoeve van de kosten van de AWTi 2016.

Ontvangsten

Het ontvangstenbudget blijft ongewijzigd.

BATEN-LASTENAGENTSCHAP DIENST UITVOERING ONDERWIJS (DUO)

In deze paragraaf is de 1e suppletore begroting opgenomen van de Dienst Uitvoering Onderwijs. De Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) is de uitvoeringsorganisatie van de rijksoverheid voor het onderwijs. DUO levert producten en diensten op het terrein van bekostiging van instellingen, financiering van studenten, informatievoorziening alsmede

diensten gericht op de verbetering van de verbinding tussen beleid en uitvoering. Daarnaast verricht DUO werkzaamheden voor overige departementen en derden.

Tabel Staat van baten-lastenagenschap DUO (Eerste suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Vastgestelde begroting 2016	Mutaties 1e suppletoire begroting 2016	Totaal geraamd
Baten			
Omzet moederdepartement	227.015	24.922	251.937
Omzet overige departementen	23.107	0	23.107
Omzet derden	10.745	0	10.745
Rentebaten	0	0	0
Vrijval voorzieningen	0	0	0
Bijzondere baten	0	0	0
Totaal baten	260.867	24.922	285.789
Lasten			
Apparaatskosten	253.852	24.922	278.774
– personele kosten	144.433	4.691	149.124
– waarvan eigen personeel	119.163	188	119.351
– waarvan externe inhuur	18.270	4.503	22.773
– waarvan overige personele kosten	7.000	0	7.000
– materiële kosten	109.419	20.231	129.650
– waarvan apparaat ICT	20.000	0	20.000
– waarvan bijdrage aan SSO's	12.500	0	12.500
Rentelasten	15	0	15
Afschrijvingskosten	7.000	0	7.000
– materieel	7.000	0	7.000
– waarvan apparaat ICT	5.500	0	5.500
– immaterieel	0	0	0
Overige kosten	0	0	0
– dotaties voorzieningen	0	0	0
– bijzondere lasten	0	0	0
Totaal lasten	260.867	24.922	285.789
Saldo van baten en lasten	0	0	0

Toelichting:

De baten van de 1e suppletoire begroting laten een stijging zien van € 24,9 miljoen ten opzichte van oorspronkelijk vastgestelde begroting 2016 (€ 260,9 miljoen).

Baten

Omzet moederdepartement

De omzet moederdepartement is € 24,9 miljoen hoger dan de oorspronkelijk vastgestelde begroting. De stijging heeft grotendeels betrekking op incidentele financiering zijnde geen onderdeel makend van de begroting, voor onder andere de werkzaamheden voor de uitvoering van het Programma Vernieuwing Studiefinanciering (€ 14,2 miljoen), doorontwikkeling BRON (€ 5,0 miljoen). Daarnaast betreft het bijstellingen in de (basis)dienstverlening (€ 5,7 miljoen), zoals intensivering handhaving (€ 2,0 miljoen), afnemen centrale- en staatsexamens (KOMEX) (€ 1,0 miljoen) en overige diverse bijstellingen optellend naar € 2,7 miljoen).

Lasten

Apparaatskosten

De personele begroting laat een stijging zien van € 4,7 miljoen, benodigd voor de additionele inzet op de (basis)dienstverlening. De materiële kosten laten een stijging zien van € 20,2 miljoen samenhangend met de eerder genoemde additionele werkzaamheden op (basis)dienstverlening en de uitvoering van het Programma Vernieuwing Studiefinanciering en doorontwikkeling BRON.

Kasstroomoverzicht

Supplettoire begroting 2016 (Eerste supplettoire begroting), Kasstroomoverzicht baten-lastenagentschap (Bedragen x € 1.000)

Omschrijving	(1) Vastgestelde begroting	(2) Mutaties 1e supplettoire begroting	(3)=(1)+(2) Stand 1e supplettoire begroting
1. Rekening courant RHB 1 januari 2016	46.755	0	46.755
Totaal ontvangen operationele kasstroom (+)	260.867	24.922	285.789
Totaal uitgaven operationele kasstroom (-/-)	- 253.867	- 24.922	- 278.789
2. Totaal operationele kasstroom	7.000	0	7.000
Totaal investeringen (-/-)	- 7.000	0	- 7.000
Totaal boekwaarde desinvesteringen (+)	0	0	0
3. Totaal investeringskasstroom	- 7.000	0	- 7.000
Eenmalige uitkering aan moederdepartement (-/-)	0	0	0
Eenmalig storting van moederdepartement (+)	0	0	0
Aflossingen op leningen (-/-)	- 315	0	- 315
Beroep op leenfaciliteit (+)	0	0	0
4. Totaal financieringskasstroom	- 315	0	- 315
5. Rekening courant RHB 31 december 2016 (=1+2+3+4)	46.440	0	46.440

Het kasstroomoverzicht is niet aangepast ten opzichte van de vastgestelde begroting.